

Archeologienota: Het archeologische bureauonderzoek aan de Kapelstraat te Wijchmaal

**Annelies De Raymaeker
Caroline Dockx**

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Erkend archeoloog:	Annelies De Raymaeker, OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Aanleiding:	De nota wordt opgemaakt voor een verkavelingsaanvraag in een projectgebied dat buiten de vastgestelde archeologische zones ligt en met een oppervlakte van 37441 m ² . Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m ² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen. Vigerende wetgeving: Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De nota met landschappelijk bodemonderzoek werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk.
Locatie:	Peer, Wijchmaal, Kapelstraat (fig. 1.1 en 1.2) <i>Bounding box:</i> punt 1: x= 222592, y= 202798 punt 2: x= 222908, y= 203136 Wijchmaal, Afd. 4, Sectie B, percelen 181H (deels), 178X, 179M, 180K, 178R, 180M, 180L, 191D, 199P, 199N, 199M, 199L, 199K, 200M, 197F, 200M3 en 194R (fig. 1.3)
Periode uitvoering:	27 en 28 oktober 2016
Relevante termen:	Bureauonderzoek, Kempen, buiten archeologisch gebied
Verstoorde zones:	Het terrein is momenteel grotendeels in gebruik als weiland. Er staan wel enkele gebouwen en bomen op het projectgebied die mogelijk een verstoring veroorzaakt kunnen hebben.

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het tot nu toe uitgevoerde vooronderzoek – bestaande uit een bureauonderzoek – kan gewezen worden op de noodzaak van verder archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem). De aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats kan op dit moment niet met zekerheid worden aangetoond. Op basis van het bureauonderzoek kan worden vastgesteld dat de geplande werken een grote impact zullen hebben op het eventueel aanwezige bodemarchief.

Het projectgebied ligt in een ruimere regio die in het verleden interessant voor bewoning is gebleken. Enkele vondstmeldingen hebben archeologische sporen vermeld vanaf het Neolithicum. Voor de middeleeuwen is de verwachting eerder laag. Op historische kaarten wordt het projectgebied ingenomen door weiland met enkele kleine gebouwen en wat bomen.

De informatie die tijdens het aanbevolen archeologisch (voor)onderzoek wordt verzameld, kan in de toekomst worden uitgebreid tijdens de volgende fasen van het gelande project. Het zou dan ook niet gaan om een versnipperd resultaat. Hierdoor bevat het onderzoek veel potentieel tot kenniswinst.

Bodemkundig is het projectgebied gekarteerd als weiland met enkele bomen en gebouwen met verharding. Er komt eveneens een droge lemige zandgrond voor met een verbrokkelde Podzol B-horizont.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijke boringen	Nee	Op de bodemkaart wordt binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een podzol gekarteerd. Deze podzol kan een afdekking betekenen van een prehistorische artefactensite. Ondanks de interessante bodemkundige ligging is de verwachting voor een prehistorische artefactensite ter hoogte van het projectgebied eerder laag aangezien het terrein te ver verwijderd is van het water. De kosten voor een dergelijk onderzoek wegen niet op tegen de baten.
Landschappelijke profielputten	Nee	Op de bodemkaart wordt binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een podzol gekarteerd. Deze podzol kan een afdekking betekenen van een prehistorische artefactensite. Ondanks de interessante bodemkundige ligging is de verwachting voor een prehistorische artefactensite ter hoogte van het projectgebied eerder laag aangezien het terrein te ver verwijderd is van het water. De kosten voor een dergelijk onderzoek wegen niet op tegen de baten. Bovendien betekent het graven van landschappelijke profielputten binnen dit project een onnodige verstoring van de bodemopbouw.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.

Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden.
---------------	-----	--

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Op de bodemkaart wordt binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een podzol gekarteerd. Deze podzol kan een afdekking betekenen van een prehistorische artefactensite. Ondanks de interessante bodemkundige ligging is de verwachting voor een prehistorische artefactensite ter hoogte van het projectgebied eerder laag aangezien het terrein te ver verwijderd is van het water. De kosten voor een dergelijk onderzoek wegen niet op tegen de baten.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Op de bodemkaart wordt binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een podzol gekarteerd. Deze podzol kan een afdekking betekenen van een prehistorische artefactensite. Ondanks de interessante bodemkundige ligging is de verwachting voor een prehistorische artefactensite ter hoogte van het projectgebied eerder laag aangezien het terrein te ver verwijderd is van het water. De kosten voor een dergelijk onderzoek wegen niet op tegen de baten.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Op de bodemkaart wordt binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een podzol gekarteerd. Deze podzol kan een afdekking betekenen van een prehistorische artefactensite. Ondanks de interessante bodemkundige ligging is de verwachting voor een prehistorische artefactensite ter hoogte van het projectgebied eerder laag aangezien het terrein te ver verwijderd is van het water. De kosten voor een dergelijk onderzoek wegen niet op tegen de baten.

Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale strategie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Om beter ruimtelijk inzicht toe te laten is het nodig een groter percentage van het terrein (12,5%) te onderzoeken dan de voorgaande onderzoeksmethoden, wat resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief. Deze methode is echter niet overdreven schadelijk te noemen. Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.
--------------------------------	----	--

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Landschappelijke, verkennende archeologische en waarderend archeologische boringen worden hier niet voorgesteld. Ondanks de interessante bodemkundige ligging van het projectgebied, ligt het terrein te ver verwijderd van het water. Bijgevolg is de verwachting voor steentijd artefacten eerder laag en wegen de kosten van een dergelijk onderzoek niet op tegen de kenniswinst (baten).

Het proefsleuvenonderzoek kan doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle bebouwing, hoge begroeiing en eventuele bomen. Aangezien de diepte van het archeologische vlak niet gekend is, mogen gebouwen en bomen enkel bovengronds verwijderd worden. Kelders, stronken en wortels mogen niet worden verwijderd.

Het terrein is momenteel niet in eigendom. De aankoop van de percelen geldt onder opschortende voorwaarden, de voorwaarde zijnde dat er een verkavelingsvergunning kan worden bekomen. Bovendien kan het verwijderen van de bomen pas gebeuren na het verkrijgen van de verkavelingsaanvraag en kan het vooronderzoek enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden. Pas wanneer de opdrachtgever eigenaar is van de betrokken percelen, kan het archeologisch onderzoek (met ingreep in de bodem) van start gaan.

Op het terrein staan enkele bomen die dienen bewaard te blijven (fig. 1.6). Tijdens het uitvoeren van het onderzoek dient hier rekening mee te worden gehouden. De kroonprojectie van deze bomen wordt ten allen tijde gemeden.

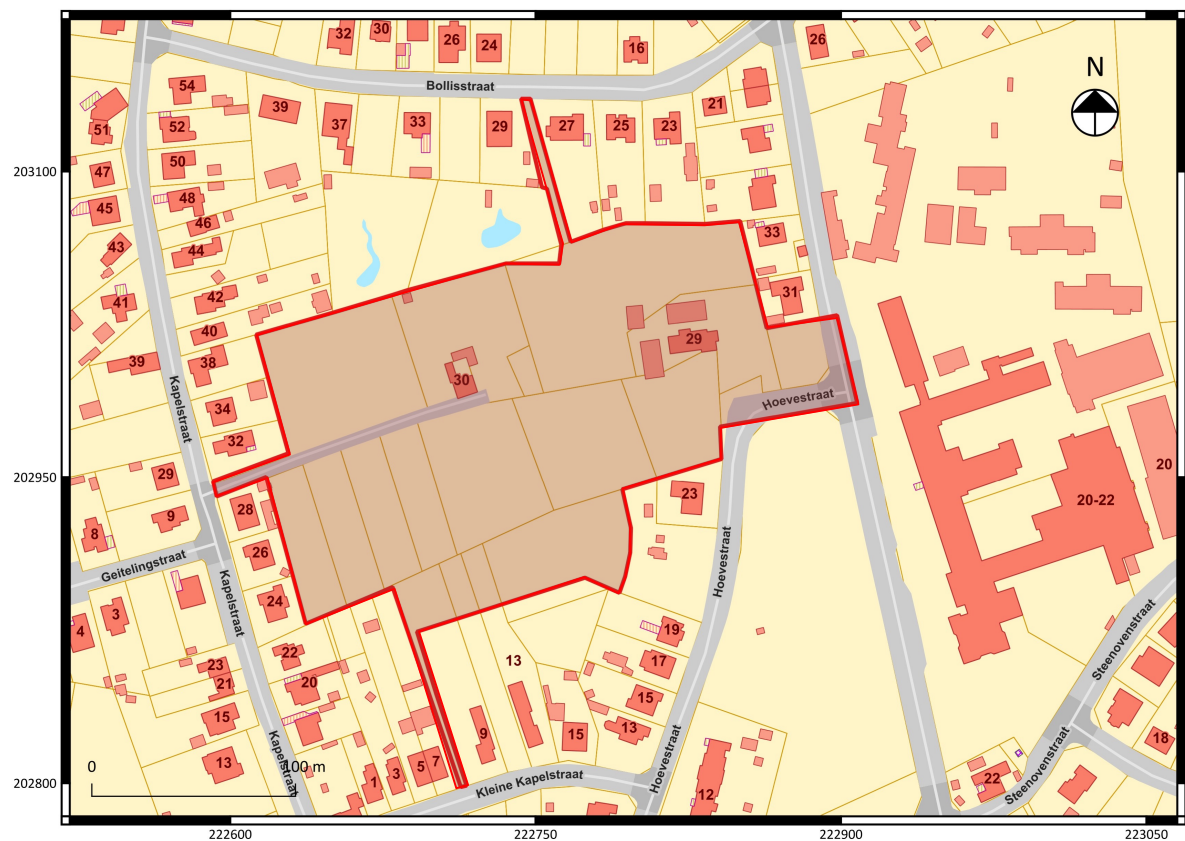

Fig. 2.1: Synthesepan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveau's aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte om een inschatting te kunnen maken van de verstoring van de bodem door de geplande werken. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveau's?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?

-
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
 - Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie werd gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staat.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staat.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud in situ staat en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staat en een plan van aanpak hiervoor biedt.

De onderzoeksmethode beslaat de oppervlakte van 37441 m², zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.1). De kroonprojectie van de waardevolle bomen (fig. 1.6) dient te worden gemeden tijdens het verdere onderzoek.

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk van toepassing.

De aangelegde proefsleuven hebben een breedte van 2 m met een maximale tussenafstand (van as tot as) van 15 m. De proefsleuven worden in een min of meer vast grid aangelegd met een noordwest-zuidoost oriëntatie (fig. 3.2). Deze oriëntatie wordt voorgesteld omdat dit inspeelt op de topografische situatie en zorgt voor een accurate steekproef, zonder enige willekeur. De voorgestelde afstand tussen de aangelegde sleuven bleek in het verleden reeds tot de beste resultaten te leiden. De sleuven moeten minstens 10% van het volledige terrein beslaan, tenzij tijdens de uitvoering van de werken grote bodemverstoringen worden vastgesteld. In totaal moet minstens 12,5% van het terrein onderzocht worden. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op het bovenste archeologische niveau waarop grondsporen te zien zijn. De teelaarde en het eventuele onderliggende colluvium worden verwijderd. Bij het leesbaar maken van het te registreren grondvlak dient aandacht te worden besteed voor de aanwezigheid van lithisch materiaal. Een steentijdsite is weinig waarschijnlijk, maar kan immers niet uitgesloten worden. Indien een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, worden de artefacten in 3D geregistreerd. Het materiaal wordt tijdens het veldwerk voorgelegd aan een ervaringsdeskundige lithische artefacten.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Fig. 2.2: Zicht op de geplande proefsleuven binnen het projectgebied.